

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ ХОДА
ПІВНІЧНО-СХІДНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР НАН УКРАЇНИ І МОН УКРАЇНИ
СОЦІОЛОГІЧНА АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНИ
РАДА РЕКТОРІВ ХАРКІВСЬКОГО ВУЗІВСЬКОГО ЦЕНТРУ
ХАРКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОНСОРЦІУМ
ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ»

**Інтелектуальний потенціал суспільства
в умовах перманентних соціальних змін:
шляхи збереження й розвитку**

(ДР № 0117U005126)

МАТЕРІАЛИ
ХІХ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**АБІТУРІЄНТСЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ
ПЕРІОДУ ГЛОКАЛІЗАЦІЇ:
ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ**

Харків
Народна українська академія
12 лютого 2021 р.

Редакційна колегія:

Астахова К. В.	д-р іст. наук (голов. ред.)
Астахова В. І.	д-р іст. наук
Батаєва К. В.	д-р філос. наук
Бірченко О. В.	канд. соціол. наук
Зверко Т. В.	канд. соціол. наук
Михайльова К. Г.	д-р соціол. наук
Чибісова Н. Г.	канд. філос. наук
Яременко О. Л.	д-р екон. наук

Індексується Міжнародною наукометричною базою даних Index Copernicus

А15 Абітурієнтське середовище періоду глокалізації: шляхи формування та тенденції розвитку : Матеріали ХІХ Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 12 лют. 2021 р. / М-во освіти і науки України, Ін-т вищої освіти НАПН України, Харк. гуманітарний ун-т «Нар. укр. акад.» [та ін. ; редкол.: К. В. Астахова (голов. ред.) та ін.]. – Харків: Вид-во НУА, 2021. – 208 с. – (Інтелектуальний потенціал суспільства в умовах перманентних соціальних змін: шляхи збереження й розвитку).

Збірник містить матеріали ХІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Абітурієнтське середовище періоду глокалізації: шляхи формування та тенденції розвитку» (12 лютого 2021 року, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»).

Статті присвячено різним аспектам формування та розвитку абітурієнтського середовища – поняттю досить новому в освітній науці. Аналізуються сучасні важелі впливу на потенційного абітурієнта, мотиви та чинники обрання ним освітніх програм та університетів. Окрему увагу приділено взаємодії вищої та загальноосвітньої школи в поєднанні зусиль щодо формування абітурієнтського середовища.

УДК 378.091.212:005.745

2. Браун, Ф. (1990). «Третья волна»: образование и идеология родительской бюрократии. *Британский журнал социологии образования* [online], 11:1. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0142569900110105> [Accessed 11 Jan. 2021].

References

1. *Vplyv soczialno-ekonomichnogo seredovishha na rezultati navchannya uchniv (vikhovancziv) zagalnoosvitnikh navchalnikh zakladiv» (2 etap doslidzhennya)* [online]. Available at: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2018/01/Zvit_sots_ekon_rez_2017_II_chast.pdf [Accessed 1 Dec. 2020].

2. Braun, F. (1990). «Tret'ya volna»: obrazovanie i ideologiya roditel'okratii. *Britanskij zhurnal sociologii obrazovaniya* [online], 11:1. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0142569900110105>. [Accessed 11 Jan. 2021].

Tamara Zverko

APPLICANT WITHIN THE AREA OF EDUCATIONAL OPPORTUNITIES: CHALLENGES OF CHOICE

Abstract

The paper reviews educational opportunities and plans of education seekers as for Higher Education.

On the grounds of sociological research results, predominating views and attitudes of secondary school graduates concerning their future careers are studied; reasons and factors determining their university/speciality choice are analyzed; value and motivational aspects of their preferences are investigated.

The paper emphasizes the fact that the demand for high quality education is one of the major factors, therefore, the main motives of education seekers include individual interest, perspective of getting a prestigious job, access to employment, and a high standard of living.

The major sources of information about Higher Education opportunities are also explicated; they include university websites, parents, extended family, and friends.

The most troublesome zones in forming school graduates' views on Higher education, in prioritizing their individual education strategies, the challenges in finding directions on the vast field of educational opportunities are outlined by the paper as well.

Key words: applicant, higher education, educational opportunities, educational plans, challenges of university choice.

Л. Д. Зеленська, В. В. Ворожбит-Горбатюк

АЛГОРИТМ МОНІТОРИНГУ ЗАПИТІВ ЦІЛЬОВОЇ АУДИТОРІЇ МАГІСТЕРСЬКИХ ПРОГРАМ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ»

Концепцією реалізації державної політики у сфері загальної середньої освіти «Нова українська школа» (2016) [1], Концепцією педагогічної освіти (2018) [2], Проєктом професійного стандарту «Вчитель ЗЗСО» (2020) [3] визначено базові положення підготовки педагогічних працівників, які ґрунтуються на компетентнісній основі. До переліку загальних і фахових компетентностей вчителя ЗЗСО, які узгоджуються з його трудовими функціями, віднесено інформаційно-цифрову, мовно-комунікативну, проєктувальну, інклюзивну, оцінювально-аналітичну, компетентність педагогічного партнерства тощо. Водночас законодавством передбачено зміну ролей учителя, покладання на нього функцій тьютора, коуча, супервайзера, фасилітатора.

Це вимагає від закладів вищої педагогічної освіти швидкого реагування на виклики часу, не лише перегляду освітніх програм (ОП) підготовки здобувачів вищої освіти бакалаврського і магістерського рівнів спеціальності 014 Середня освіта, але й запровадження нових ОП, зокрема

для здобувачів магістерського рівня вищої освіти спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки».

Із цією метою професорсько-викладацьким складом кафедри педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди ініційовано моніторингове дослідження запитів цільової аудиторії – потенційних здобувачів магістерського рівня вищої освіти спеціальності «Освітні, педагогічні науки». Підкреслимо, що освітній моніторинг дає змогу провести багатофакторне системне дослідження, виокремити сегменти ринку освітніх послуг, вивчити попит, сформулювати пропозиції і якісно спроектувати ОП [4].

Аналітика діяльності українських університетів і зарубіжного досвіду дозволила визначити групи потенційних здобувачів, які формують абітурієнтське середовище спеціальності «Освітні, педагогічні науки» на другому (магістерському) рівні вищої освіти: педагогічні працівники, які мають ступінь вищої освіти бакалавра, магістра, спеціаліста за відповідною спеціальністю і прагнуть до професійного й кар'єрного зростання; здобувачі бакалаврського рівня вищої освіти, які завершують навчання на ОП відповідних спеціальностей; особи, що набувають педагогічного фаху через педагогічну інтернатуру; громадяни іноземних держав.

Методом збору інформації обрано анкетне опитування, яке дозволяє оперативно отримувати інформацію безпосередньо від цільової аудиторії. З цією метою професорсько-викладацьким складом кафедри педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди згідно з чинним Порядком проведення моніторингових досліджень в Університеті [5] розроблено Програму опитування. Збір даних здійснювали за допомогою інструментів Google Форми (docs.google.com), що дозволяє автоматизовано формувати базу даних за результатами надходження відповідної інформації. Опитувальник розмістили на офіційному ресурсі відділу менеджменту і моніторингу діяльності Університету.

Першими до опитування залучили педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти Харківського регіону. Для цього спільно з роботодавцями – директором Департаменту науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації А.С. Крутовою, начальником та головними спеціалістами відділу загальної середньої, позашкільної освіти та ліцензування освітньої діяльності управління освіти Департаменту було узгоджено мету опитування: «...визначення цільових і змістових орієнтирів розроблення освітніх програм підготовки й професійного розвитку педагогічних працівників у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди на другому (магістерському) рівні вищої освіти зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки». Анкета містила 10 питань, із яких два – відкриті [6].

З метою отримання узагальненої інформації скористалися методами описової статистики. Для кожного питання анкети було побудовано одновимірні табличні розподіли відносних частот (відсотків) та проілюстровано ці розподіли у вигляді діаграм різного виду. Станом на 14 листопада 2020 р. в опитуванні взяли участь 371 особа: 20% – директори закладів загальної освіти, 25% – заступники директорів з навчально-виховної роботи, 48% – учителі-предметники, 7% – інші педагогічні працівники. Результати засвідчили, що 85,2% опитаних вважають на часі забезпечення спеціальної підготовки педагогічних працівників на магістерських програмах спеціальності «Освітні, педагогічні науки»; 61,5% виявили готовність на них навчатися; 59,8% віддали перевагу дистанційній формі навчання, 16,4% – заочній, 10,8% – дуальній, 12,9% – очній.

Із переліку запропонованих професійних компетентностей додаткового «прокачування» в умовах розбудови Нової української школи, на переконання респондентів, потребують інформаційно-цифрова (68,5%), психологічна (42,9%), інклюзивна (43,4%), проєктувальна (41,2%).

Серед найбільш затребуваних напрямів магістерської підготовки за спеціальністю «Освітні, педагогічні науки», представники першої визначеної групи цільової аудиторії вказали такі: цифрова педагогіка (56,3%), тьюторство і коучинг (43,7%), оцінювання якості освіти (25,6%), робота з дітьми з особливими освітніми потребами (25,6%). Серед висловлених пропозицій щодо забезпечення якості ОП спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» та її затребуваності на ринку освітніх послуг переважали такі: практична спрямованість, наближеність до життя, гнучкість форм підготовки, використання цифрових девайсів.

Кафедрою педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди був проведений поточний аналіз запитів першої групи цільової аудиторії. З урахуванням отриманих результатів конкретизовано освітні компоненти ОП, спроектовано навчальний план, укладено матриці відповідності програмних компетентностей компонентам ОП та забезпечення програмних результатів навчання відповідними компонентами ОП. У межах навчально-методичної роботи кафедри заплановано привести у відповідність до структури освітньої платформи MOODLE інформаційно-методичні матеріали визначених освітніх компонент, розширити інструментарій ІКТ для навчально-пізнавальних взаємодій у дистанційному форматі.

Серед перспектив подальших досліджень визначено проведення моніторингу інших цільових груп, що формують абітурієнтське середовище спеціальності «Освітні, педагогічні науки» на магістерському рівні вищої освіти, їх аналітики з позицій гендерного підходу, зональності місця проживання тощо. Це дозволить вибудувати різні стратегії організації профорієнтаційної роботи, виокремити спільне й відмінне у їх запитах на освітні послуги, запропонувати альтернативні варіанти ОП.

Список бібліографічних посилань

1. Концепція реалізації державної політики у сфері загальної середньої освіти «Нова українська школа» (2016). Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249613934> [Дата звернення 10.10.2020]
2. Концепція педагогічної освіти (2018). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> [Дата звернення 10.10.2020]
3. Проєкт професійного стандарту «Вчитель ЗЗСО» (2020). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-profstandartu-za-profesiyami-vchitel-pochatkovih-klasiv-zzso-vchitel-zzso> [Дата звернення 11.10.2020]
4. Технологія проведення моніторингових досліджень (Із досвіду роботи) (2013). Харків: Харківська Академія неперервної освіти, 85 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.edu-post-diploma.kharkov.ua>. [Дата звернення 19.12.2020]
5. Порядок проведення моніторингових досліджень у ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Режим доступу: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/poryadok_provedenna_monitor_doslidjen.pdf [Дата звернення 10.10.2020]
6. Анкета для опитування роботодавців в галузі 01 Освіта/ Педагогіка. Режим доступу: https://docs.google.com/forms/d/17bRd-UAtmqabxocSjXO2-916yG7wSsUAdLWRr6V_wdc/viewform?edit_requested=true [Дата звернення 18.12.2020]

References

1. *Kontseptsiiia realizatsii derzhavnoi polityky u sferi zahalnoi serednoi osvity «Nova ukrainska shkola»* [The concept of implementing state policy in the field of general secondary education ‘New Ukrainian School’] (2016). Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249613934> [Accessed 10 October 2020]
2. *Kontseptsiiia pedahohichnoi osvity* [The concept of pedagogical education] (2018) Available at: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> [Accessed 10 October 2020]
3. *Proiekt profesiinoho standartu «Vchytel ZZSO»* [The project of professional standard ‘Secondary education institution teacher’] (2020). Available at: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-profstandartu-za-profesiyami-vchitel-pochatkovih-klasiv-zzso-vchitel-zzso> [Accessed 11 October 2020]
4. *Tekhnolohiia provedennia monitorynhovykh doslidzhen (Iz dosvidu roboty)* [Technology of monitoring research (From work experience)] (2013). Kharkiv: Kharkivska Akademiia neperervnoi osvity, 85 s. [Elektronnyi resurs]. Available at: <http://www.edu-post-diploma.kharkov.ua> [Accessed 19 December 2020]
5. *Poriadok provedennia monitorynhovykh doslidzhen u KhNPU imeni H.S. Skovorody* [The procedure for conducting monitoring studies at KhNPU n.a. H.S. Skovorody] Available at: <http://hnpu.edu.ua/>

sites/default/files/files/Normat_dokum/poryadok_provedenna_monitor_doslidjen.pdf [Accessed 10.10.2020]

6. *Anketa dlia opytuvannia robotodavtsiv v haluzi 01 Osvita/ Pedahohika* [Questionnaire for the survey of employers in the field of 01 Education/ Pedagogy]. Available at: https://docs.google.com/forms/d/17bRd-UAtmqabxocSjXO2-916yG7wSsUAdLWRr6V_wdc/viewform?edit_requested=true [Accessed 18 December 2020]

Liudmyla Zelenska, Viktorija Vorozhbit-Horbatyuk

ALGORITHM OF MONITORING REQUESTS OF THE TARGET AUDIENCE OF MASTER'S PROGRAMS OF THE SPECIALTY 'EDUCATIONAL, PEDAGOGICAL SCIENCES'

Abstract

In the conditions of globalization and European integration, higher education institutions of Ukraine are forced to struggle for entrants. In this way, the priority is to obtain reliable up-to-date information about the requests of potential applicants, which form the entrant environment of a particular specialty/ educational program. Educational monitoring allows implementing this task, which involves collecting data using developed tools, including GoogleForms, covering a wide range of respondents and automatically creating a database on the results of relevant information. This tool was used to analyze the labour market, educational services and identify the needs of the target audience in order to develop Master's programs to train applicants for the specialty 'Educational, Pedagogical Sciences'. The monitoring algorithm included analysing the regulatory framework in the education field; selecting potential entrant groups; compiling a questionnaire for a specific target audience of potential applicants and implementing it on the APA Code of Ethics basis; analysing generalized information; adjusting and expanding potential applicant groups, which form the entrant environment of the named specialty; and representing monitoring results in the content of educational programs.

Key words: monitoring, educational, pedagogical sciences, Master's preparation, entrant environment, educational programs.

Г. Н. Зобова

ПРЕИМУЩЕСТВЕННОСТЬ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ШКОЛЫ И УЧРЕЖДЕНИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ – НЕОБХОДИМОЕ УСЛОВИЕ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ПОДГОТОВКИ ПО ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

В контексте современных образовательных тенденций происходит переосмысление и обновление иноязычного образования подходов к изучению/преподаванию иностранного языка: целей, содержания, технологий, средств и форм обучения. Актуализация личностно-образующих функций привела к тому, что иностранный язык стал рассматриваться не только как средство коммуникации, но и инструмент познания и развития личности в диалоге культур: родной и иностранной. Происходит переориентация конечных целей с обучения иностранному языку как технологической стороны учебного процесса на иноязычное образование как более широкий учебно-воспитательный процесс, обеспечивающий коммуникативное и социокультурное развитие обучаемого средствами иностранного языка. Иными словами, иностранный язык в современном социально-культурном контексте мира является не только средством международной коммуникации, но и одним из основных факторов, обеспечивающих возможность профессионального и социального развития личности.

В 2019 году Министерство образования и науки Украины утвердило *Концепцию развития английского языка в университетах*. Этот документ определяет концептуальные основы государственной политики по поддержке развития и применения английского языка в высшем образовании в Украине. В документе подчеркивается европейский выбор и внешнеполи-

ЗМІСТ

МОНОЛОГ МЕТРА	5
<i>Пономаренко В. С.</i> Кластеризація абітурієнтського середовища як результат дії механізмів самоорганізації учасників освітнього процесу	5
ВИСТУПИ ЕКСПЕРТІВ	15
<i>Астахова Е. В.</i> Глобальная «карта» образования и её влияние на формирование абитуриентской среды	15
<i>Mykhaulyova K., Voronenko A.</i> Institutional trust as a factor of university influence on the pre-university environment	20
<i>Посохов С. І.</i> Політика (не)довіри в системі «школа – заклад вищої освіти»: сторінки історії та сучасність	22
«КРУГЛИЙ СТИЛ»	26
<i>Ануфриева И. Л.</i> Особенности работы с абитуриентами, имеющими отклонения в состоянии здоровья	26
<i>Астахова В. И.</i> Культурно-образовательная среда как определяющий фактор влияния на выбор абитуриента	31
<i>Астахов В. В.</i> Школа и вуз: профориентационная составляющая на примере НУА	35
<i>Бабаєв В. Ю.</i> Вектор розвитку економічної освіти в умовах глокалізації	38
<i>Бережна С. В.</i> Соціальні мережі як інструмент профорієнтаційної роботи з абітурієнтами ЗВО	41
<i>Бирченко Е. В.</i> Репликация социального неравенства на образовательном переходе «школа – вуз»	44
<i>Бондарь Т. И.</i> Культурно-образовательная среда школы: теоретико-методологический анализ	48
<i>Бочарникова Т. Ф., Яриз Е. М.</i> Формирование готовности старшеклассников к профессиональному самоопределению	52
<i>Васильєва С. О., Агаркова Н. О.</i> Психолого-педагогічний супровід професійного розвитку майбутніх учителів біології та хімії ХНПУ імені Г. С. Сковороди	55
<i>Вишневский М. И.</i> Глокализация и образование взрослых	58
<i>Войно-Данчишина О. Л.</i> Актуальные аспекты развития последипломного образования	61
<i>Гога Н. П.</i> Формирование психологической культуры современного абитуриента	64
<i>Гусленко І. Ю.</i> Професійне самовизначення в контексті післядипломної освіти	66
<i>Duke J.</i> Recognition and integration of heritage languages in education systems	69
<i>Єременко Ю. В.</i> Особливості побудови освітньої траєкторії обдарованої молоді.....	72
<i>Зверко Т. В.</i> Абітурієнт у полі освітніх можливостей: проблеми вибору	75
<i>Зеленська Л. Д., Ворожбит-Горбатюк В. В.</i> Алгоритм моніторингу запитів цільової аудиторії магістерських програм спеціальності «Освітні, педагогічні науки»	78
<i>Зобова Г. Н.</i> Преэминентность деятельности школы и учреждения высшего образования – необходимое условие повышения качества подготовки по иностранному языку.....	81